

1.

Інтер'єр каплиці Боїмів (Львів), в оформленні якого брав участь Й. Пфістер. Початок XVII ст. Innenansicht der Boim-Kapelle (Lemberg), an deren Gestaltung J. Pfister beteiligt war. Anfang 17 Jh.

2.

Самсон, що роздирає пашу лева (фрагмент). Дерево, поліхромія, позолота. Й.Г. Пінзель. [1758]. Музей сакральної скульптури Пінзеля, Львів Samsons Löwenkampf (Fragment). Holz, polychrom gefasst, vergoldet. J.G. Pinsel. [1758]. Museum für Pinsels sakrale Skulpturen, Lemberg

Собор св. Юра (Львів). Фасад оздоблений скульптурами св. Афанасія і св. Лева, головний портал вінчає кінна статуя св. Юрія-Змієборця роботи Й.Г. Пінзеля. 1759-1761 Sankt-Georgs-Kathedrale (Lemberg). Die Fassade schmücken von J.G. Pinsel geschaffene Skulpturen der Hl. Athanasius und Hl. Leo, den Haupteingang krönt die Skulptur des Drachentöters Hl. Georg. 1759-1761

На графічне мистецтво у західних регіонах України (у польський та австро-угорський періоди) значно вплинули запрошені знаттю художники З. Фогель (1764-1826) і Й.З. Фрей (1769-1829), які створювали витвори мистецтва європейського рангу. Особливим видом образотворчого мистецтва була літографія. У XIX ст. літографічні заклади Піллера (Львів), Брауна, Нігче, Берндта, Бекеля (Одеса) зробили витвори графіки доступними широкому загалу. Результатом творчої співдружності П. Піллера з художником і літографом А. Ланге (1779-1844) стали літографії пам'яток Галичини. Сюжетами для літографій слугували акварелі Ф.К. Кнаппа (1809-1883) з видами Буковини, малюнки Г. Пейера (1816- після 1854) з пейзажами Волині.

Побувавши у Криму (1804, 1806), німецький художник-пейзажист Карл фон Кюгельген (1772-1832) створив понад 200 малюнків і етюдів, пізніше використаних для літографій і написання картин. Остзейський німець Вільгельм Тім (1820-1895) малював Київ для свого «Художнього листка». Художник і архітектор Моріц Август Вебель (1821-після 1871) – уродженець Житомира, навчався в художній академії разом із Т. Шевченком. Супроводжуючи у 1848 р. археолога кн. Уварова узбережжям Чорного моря, робив замальовки стародавностей. Майстерність і точність його малюнків краще за будь-який опис знайомлять з пам'ятками, частину з яких втрачено. Живописець Вільгельм Штернберг (1818-1845) вважається зачинателем українського романтичного пейзажу. Проводячи літні канікули (1836-1838) у Качанівці на Чернігівщині, був натхненний українською природою і життям села. Його пензлю належать види Києва, пейзажі і жанрові полотна, які жваво і правдиво передали риси українського побуту. Художник дружив з Т. Шевченком, якого зобразив у портретах і дружніх шаржах.

4.

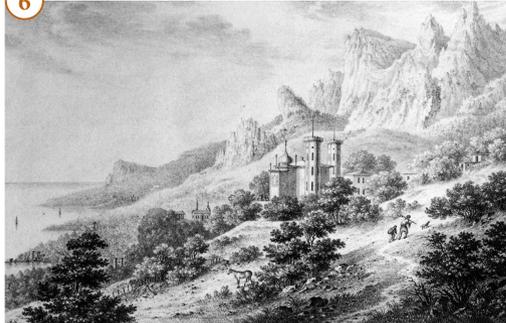
Сліпий бандурист з поводитирем. Ілюстрація В. Штернберга до першого видання «Кобзаря» Т. Шевченка. С.-Петербург, 1840 Der blinde Bandura-Spieler mit seinem Blindenführer. Illustration von W. Sternberg zur Erstausgabe von T. Schewtschenkos „Kobzar“. St.-Petersburg, 1840

«Невтомний рисувальник» – кримський художник Фрідріх Гросс (1822-1897) створив безліч малюнків з видами Криму й Одеси. Його батько, Йоганн Людвіг Гросс, також художник, колишній колоніст із Судака, викладав малювання у Сімферополі. Він був вчителем І. Айвазовського і «відкрив» А. Фесслера. За малюнками Гросса-молодшого виконано багато літографій. Причому рисувальником по каменю часто був він сам. Їх відрізняли висока якість малюнку, виразна композиція, чудова техніка друку. Беручи участь у археологічних розкопках (30 років слугував у Керченському музеї стародавностей), він робив замальовки місцевості і знахідок. Ці зображення є джерелом для вивчення пам'яток давнини і часом єдине, що від них залишилося.

6.

Гаспра (Крим). Малюнок і літографія Ф. Гросса, літографія А. Брауна. Одеса, 1846

Gaspra (Krim). Zeichnung und Lithographie von F. Gross, Lithographie A. Braun. Odessa, 1846

5.

7.

Гуцульське житло (Буковина). Акварель. Ф.К. Кнапп. Чернівці, 1860. Румунська національна бібліотека, Бухарест

Eine Hutzulen-Hütte (Bukowina). Aquarell. F.X. Knapp. Czernowitz, 1860. Rumänische Nationalbibliothek, Bukarest

8.

Джуринський водоспад (Тернопільщина). Малюнок А. Ланге, літографія П. Піллера. Львів, [1823]

Dschuriner Wasserfall (Gebiet Ternopil'). Zeichnung A. Lange, Lithographie P. Piller. Lemberg, [1823]

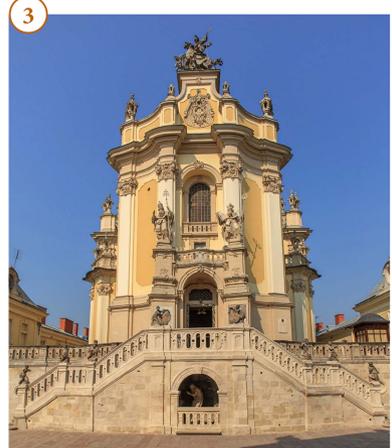
У середньовіччі «вікном» для проникнення європейських елементів культури стали наділені Магдебурзьким правом міста, що притягували ремісників, художників, різних умільців. На західних землях України магнати і шляхта для прикраси своїх замків і палаців запрошували іменитих живописців, скульпторів, різьбярів по дереву, у.ч. німців. Особливим попитом користувалася їхня майстерність для оформлення інтер'єрів католицьких храмів, монастирів, родинних склепів, виготовлення надгробків. Це дало поштовх розвитку сакрального мистецтва, центром якого став Львів, де сформувалася власна школа.

Особливо німецькі майстри вплинули на скульптуру. Один з яскравих представників раннього бароко – скульптор із Сілезії Йоганн Пфістер (1573-1642) – майстерно працював і з каменем, і з деревом. На замовлення виконував надгробки для знаті, займався внутрішнім декором низки костелів у Львові. Прикраса інтер'єру каплиці Боїмів (Львів) – переважно його робота. У творчості львівських скульпторів дерево було матеріалом, рівноцінним каменю. Поліхромна і золочена дерев'яна скульптура, різьблені вівтарі, епітафії, кафедри були неодмінним елементом внутрішнього оздоблення релігійних споруд. Бароковий скульптор Йоганн Георг Пінзель ([1720-1762]) оформлював багато світських і культових споруд. З-під різця «загадкового майстра» вийшли неповторні витвори мистецтва. Його художній спадок суттєво вплинув на місцевих майстрів. Свій слід в українській культурі залишили і скульптори-німці М. Ерленберг (?-?), Т. Гуттер (1696-[1746]), Г. Маркварт (?-1748), К. Кученрейтер (?-1746), С. Фесінгер (?-1769), які творили в різних місцях Галичини.

Im Mittelalter wurden die Städte mit Magdeburger Stadtrecht zu «Fenstern», durch welche Elemente europäischer Kultur Einzug hielten. Sie zogen Handwerker, Maler, Meister verschiedener Fachrichtungen an. In den westukrainischen Regionen haben Magnaten und polnische Adelige für die Verschönerung ihrer Schlösser und Paläste namhafte Maler, Bildhauer, Holz- und Steinschnitzer, darunter auch Deutsche, eingeladen. Besonders gefragt waren ihre Kunstfertigkeiten für die Ausstattung katholischer Kirchen, von Klöstern, Familiengruften, Grabplatten. Das gab den Anstoß für die Entwicklung der Sakralkunst, deren Mittelpunkt Lemberg wurde. Dort bildete sich eine eigenständige Schule heraus.

Einen besonderen Einfluss übten deutsche Meister auf die Bildhauerkunst aus. Ein herausragender Vertreter des frühen Barock war der aus Schlesien stammende Johann Pfister (1573-1642), der sowohl mit Stein, als auch mit Holz arbeitete. Er schuf Grabplatten im Auftrag von Aristokraten, gestaltete die Innenräume einiger Kirchen in Lemberg aus. Die Boim-Kapelle (Lemberg) wurde vor allem von ihm ausgeschmückt. Im Schaffen der Lemberger Bildhauer war das Holz als Material dem Stein gleichrangig. Die vielfarbigen und vergoldeten Holzplastiken, mit feiner Schnitzerei verzierten Altäre, Epitaphien, Kanzeln wurden zu beständigen Elementen der Innenausstattung sakraler Bauten. Der Barockbildhauer Johann Georg Pinsel ([1720-1762]) gestaltete zahlreiche profane und sakrale Bauten. Mit seinem Meißel schuf der «rätselhafte Meister» unnachahmliche Kunstwerke. Sein Schaffen hat die ortsansässigen Meister nachweislich beeinflusst. In der ukrainischen Kultur haben die deutschen Bildhauer M. Erlenberg (?-?), T. Hutter (1696-[1746]), G. Markwart (?-1748), K. Kutschereiter (?-1746), S. Fesinger (?-1769), die an verschiedenen Orten Galiziens wirkten, ihre Spuren hinterlassen.

3.

Die graphische Kunst wurde in den westukrainischen Regionen während der polnischen und österreichisch-ungarischen Periode wesentlich durch die von Aristokraten eingeladenen Maler S. Vogel (1764-1826) und J.Z. Frey (1769-1829) beeinflusst. Sie schufen Kunstwerke von europäischem Rang. Die Lithographie war eine eigenständige Gattung der bildenden Künste. Im 19. Jh. haben die lithographischen Anstalten von Piller (Lemberg), Braun, Nitzsche, Berndt, Beckel (Odessa) lithographierte Kunstwerke einem breiteren Publikum zugänglich gemacht. Aus der freundschaftlichen Zusammenarbeit P. Pillers mit dem Maler und Lithographen A. Lange (1779-1844) gingen Stiche mit Sehenswürdigkeiten Galiziens hervor. Als Sujets für Lithographien dienten Aquarelle F.X. Knapps (1809-1883) mit Ansichten der Bukowina, H. Peyers (1816- nach 1854) Landschaftszeichnungen von Wolhynien.

Der auf der Krim weilende deutsche Landschaftsmaler Karl von Kügelgen (1772-1832) fertigte mehr als 200 Zeichnungen und Studien von Landschaften an, die später als Grundlage für Radierungen und Ölbilder dienten. Der Deutschbalte Wilhelm Timm (1820-1895) zeichnete Kiew für sein «Chudoschestwennij listok» («Kunstblätter»). Der in Schitomir geborene Maler und Architekt Moritz August Webel (1821- nach 1871) bekam seine Ausbildung an der Kunstakademie zusammen mit T. Schewtschenko. Den Archäologen Fürst Uwarow am Ufer des Schwarzen Meeres begleitend, zeichnete er 1848 Altertümer. Die Kunstfertigkeit und Präzision seiner Zeichnungen bringen einem die zum Teil verloren gegangenen Denkmäler besser nahe als deren Beschreibung. Der Kunstmaler Wilhelm Sternberg (1818-1845) gilt als Initiator der ukrainischen romantischen Landschaftsmalerei. Während seiner Sommerferien (1836-1838) auf dem Landgut Katschanowka nahe Tschernigow, war er von der ukrainischen Natur und dem Dorfleben begeistert. Seinem Pinsel entstammen Ansichten von Kiew, Landschafts- und Genrebilder, auf denen lebhaft und wahrheitsgetreu Szenen ukrainischen Lebens dargestellt sind. Der Maler war mit T. Schewtschenko befreundet, portraitierte und karikierte ihn freundschaftlich.

5.

Кримські татари, ногаєць, українці. Гравюри Х.Г.Г. Гейслера (1770-1844), німецького малювальника і гравера. Робив замальовки, супроводжуючи академіка П. Палласа у подорожі на південь (1793-1794). Лейпциг, 1801 Krimtataren, Nogaier, Ukrainer. Gravüren des deutschen Zeichners und Graveurs Ch.G.H. Geissler (1770-1844). Das Akademiemitglied P. Pallas auf dessen Reise in den Süden (1793-1794) begleitend, fertigte er Skizzen an. Leipzig, 1801

Als «unermüddlicher Zeichner» hat der Krimer Kunstmaler Friedrich Gross (1822-1897) eine Vielzahl von Zeichnungen mit Ansichten der Krim und Odessas geschaffen. Sein Vater, Johann Ludwig Gross, ebenfalls ein Maler, war ein ehemaliger Kolonist aus Sudak. Er unterrichtete Zeichnen in Simferopol u.a. I. Ajwasowskij, und «entdeckte» A. Fessler. Nach Zeichnungen von Gross jr. wurden eine Vielzahl von Lithographien angefertigt, wobei er oft selbst Zeichner auf Steindruckplatten war. Sie zeichneten sich durch eine hohe Kunstfertigkeit der Zeichnung, ausdrucksstarke Kompositionen, wunderbare Drucktechnik aus. An archäologischen Grabungen teilnehmend (er diente 30 Jahre lang im Museum für Altertümer in Kertsch), skizzierte er Landschaften und Artefakte. Diese Darstellungen sind Quellen zum Studium von Altertümern und oft auch das Einzige, was von ihnen erhalten geblieben ist.

